

dr hab. Małgorzata Janicka, prof. UŁ
Katedra Finansów i Inwestycji Międzynarodowych
Uniwersytet Łódzki

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Szafoni pt.

Konkurencja podatkowa w Unii Europejskiej w dziedzinie podatku dochodowego od osób prawnych w warunkach kryzysu finansów publicznych
napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Leokadii Oręziak

Podstawa wykonania recenzji: Uchwała Rady Naukowej dyscypliny ekonomia i finanse Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie nr 725 z dnia 14 czerwca 2023 roku

1. Określenie trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego podjętego w rozprawie

Prowadzenie działalności gospodarczej w warunkach globalizacji i integracji stawia przed przedsiębiorstwami nowe wyzwania. Regulacje dotyczące działalności przedsiębiorstw na rynkach krajowych różnią się między sobą, niekiedy dość znacząco. Jednym z kluczowych elementów tych regulacji jest polityka podatkowa państw stosowana wobec podmiotów gospodarczych, której elementem są regulacje podatkowe w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych. Rozwiązania te nie tylko oddziałują bezpośrednio na przedsiębiorstwa, ale stanowią również istotny element kształtowania polityki budżetowej państw. Polityka podatkowa musi zatem z jednej strony sprzyjać rozwojowi sektora produkcyjno-usługowego, z drugiej zaś zapewniać odpowiednie wpływy do budżetu państwa. W warunkach znaczącej otwartości gospodarek krajowych na otoczenie zewnętrzne pojawia się kolejny ważny czynnik, jakim jest stwarzanie przez kraje zachęt podatkowych sprzyjających nie tylko rozwojowi krajowej przedsiębiorczości, ale także przyciągających zagraniczne podmioty gospodarcze na

rynek krajowy. Wobec powyższego należy uznać wybór tematu dokonany przez Autorkę nie tylko za bardzo trafny, ale również wyjątkowo aktualny. Obserwacja wydarzeń zachodzących w gospodarce światowej nie pozostawia wątpliwości, że kraje z pewnością będą podejmowały wiele działań w zaostrzającej się konkurencji o kapitał produkcyjny, a polityka podatkowa i podatki per se z pewnością znajdują się wśród głównych narzędzi wykorzystywanych w celu jego przyciągnięcia na rynki krajowe.

2. Ocena poprawności i kompletności celów oraz hipotez badawczych

Cel główny rozprawy brzmi następująco: „zbadanie zjawiska konkurencji podatkowej w Unii Europejskiej w dziedzinie podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) mającej miejsce w następstwie zaistniałego po 2008 roku kryzysu finansów publicznych, szczególnie pod kątem oceny wpływu tego kryzysu na wysokość opodatkowania dochodów przedsiębiorstw działających w państwach członkowskich”. Generalnie sformułowanie celu jest przejrzyste, jednak nasuwają się pewne wątpliwości odnośnie do kwestii, czy celem (w domyśle – badawczym) może być zbadanie, czy też (z)badanie jest drogą do realizacji wytyczonego celu. Zatem zasadne wydaje się jego drobne przeformułowanie: „charakterystyka zjawiska konkurencji podatkowej w Unii Europejskiej w dziedzinie podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) mającej miejsce w następstwie zaistniałego po 2008 roku kryzysu finansów publicznych i ocena wpływu tego kryzysu na wysokość opodatkowania dochodów przedsiębiorstw działających w państwach członkowskich”

W rozprawie nie została sformułowana hipoteza badawcza, a teza, zatem Autorka na wstępie przyjęła prawdziwość sformułowanych twierdzeń: „kryzys finansów publicznych występujący po 2008 roku w Unii Europejskiej, a w szczególności w państwach strefy euro, stał się czynnikiem ograniczającym zjawisko konkurencji podatkowej w dziedzinie opodatkowania dochodów przedsiębiorstw działających w państwach członkowskich. Konieczność zahamowania procesu narastania długu publicznego ograniczyła bowiem możliwość redukcji podatków, w tym także CIT”.

Tytuł rozprawy koresponduje z celem i tezą.

3. Ocena poprawności struktury rozprawy

Rozprawa jest bardzo obszerna, liczy łącznie 351 stron. Została podzielona na wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie i bibliografię, a także spisy tabel i skrótów, oraz streszczenia (w językach polskim i angielskim). Z bliżej nieznanymi przyczyn, w spisie treści brakuje numerów stron (?), co jest rozwiązaniem nie tylko nietypowym, ale także utrudniającym szczegółowe czytanie pracy. Należy jednak przyjąć, że jest to wynikiem zapomnienia ze strony Autorki, nie zaś celowego działania.

Odnosnie do struktury rozprawy, nasuwają się pewne uwagi. Ponieważ rozprawa jest bardzo obszerna, można zastanowić się, czy jej ogólnemu odbiorowi nie sprzyjałoby skrócenie części treści i dokonanie ich syntezy. Z mojego punktu widzenia nie wydaje się konieczne tak szerokie i szczegółowe nakreślenie tła rozważań, w tym szczególnie omawianie kwestii związanych z zasadami działania jednolitego rynku wewnętrznego, integracji walutowej i działania strefy euro, szczegółowego przedstawienia uwarunkowań prawnych dla polityki budżetowej w krajach Unii Europejskiej czy też Paktu Stabilności i Wzrostu (rozdział pierwszy). Podobna sytuacja ma miejsce w rozdziale czwartym, w którym również szeroko zostały przedstawione uwarunkowania wybuchu i przebieg kryzysu 2008+, z uwzględnieniem gospodarki Stanów Zjednoczonych. Ponieważ rozprawa dotyczy konkretnej problematyki rozpatrywanej w odniesieniu do państw Unii Europejskiej, pożądanym byłoby skrócenie tych rozważań i przyjęcie pewnych pojęć jako znanych. Podobne uwagi nasuwają się w stosunku do rozwiązań proponowanych i działań podejmowanych przez OECD. Autorka nie wyjaśnia, z jakiego powodu te właśnie inicjatywy miałyby być kluczowe i decydujące w odniesieniu do działań podejmowanych przez Unię Europejską. Generalnie w pracy jest relatywnie niewiele zestawień tabelarycznych porządkujących przedstawione treści, jest to szczególnie istotne w przypadku prezentacji zróżnicowanych stanowisk badaczy czy też aktów prawnych odnoszących się do przedstawianych zjawisk (prezentowanych licznie i szczegółowo), o bardzo nietypowej formie prezentacji danych w podrozdziale 4.2.1. (ss. 236-242) nie wspominając. Szczególnie ten ostatni przypadek jest zdecydowanie dyskusyjny, ponieważ cały podrozdział zawiera dane i komentarz do kierunku zmian wskaźników, po lekturze kilku pierwszych zdań trudno się nie pogubić w mnogości liczb i krajów.

Poniżej przedstawione zostały uwagi i komentarze odnoszące się do treści poszczególnych rozdziałów.

Rozdział pierwszy liczy prawie 80 stron i poświęcony jest teoretycznym aspektom międzynarodowej konkurencji podatkowej. Ma on głównie charakter opisowy, Autorka przedstawia w nim pojęcia związane z tematyką pracy, a także opinie różnych badaczy formułowane wobec dyskutowanych kwestii. Dość często pojawia się niefortunne stwierdzenie, tj. „literatura przedmiotu wskazuje...” (np. s. 18, 20, itd.) – literatura nie wskazuje, a zawiera wnioski z prowadzonych badań, wskazują osoby, które je prowadzą. Autorka często przytacza definicje/stwierdzenia/określenia, które nie funkcjonują w powszechnym obiegu, bez ich szerszego wyjaśnienia bądź też wyjaśnienia, np. „fenomen fuzji kapitałowych jest stałą cechą rozwiniętej gospodarki rynkowej...” (s. 19) – co to jest „fenomen fuzji kapitałowych”? Dalej Autorka wskazuje, że kluczowym problemem jest współcześnie ustalenie, „gdzie korporacje istnieją dla celów podatkowych” (s. 20). Jeśli jest to takim problemem, to poświęcenie tej kwestii kilku zdań, które ostatecznie go nie rozwiązują, to zdecydowanie za mało. Czy korporacja transnarodowa/międzynarodowa/ponadnarodowa/itp. to synonimy? Z treści pracy to nie wynika. Należy także zwrócić uwagę na kompletność tytułów tabel, które powinny dokładnie oddawać ich zawartość, np. tytuł tabeli 1.4. „Rodzaje pomocy publicznej dla przedsiębiorców” – brakuje wskazania, że dotyczy krajów Unii Europejskiej, poza tym nie chodzi chyba o przedsiębiorców jako osoby fizyczne, a przedsiębiorstwa jako osoby prawne. Nie jest również jasne, dlaczego prezentując interpretację krzywej Laffera nie umieszczono rysunku, który by tę krzywą prezentował (s. 31). Podrozdział dotyczący globalizacji, liberalizacji i intensyfikacji światowego handlu nie wydaje się konieczny, te pojęcia są powszechnie znane. Mam także zastrzeżenia natury merytorycznej do sformułowań typu: „poza globalizacją współcześnie integrują się gospodarki, przemysł i przedsiębiorstwa na mniejszą skalę niż globalna, tj. regionalną” (s. 41) – globalizacja i regionalizacja to nie są pojęcia tożsame, które różni jedynie skala oddziaływania. Za niefortunne należy uznać także stwierdzenie, że wg. T. Piketty’ego cechą globalizacji finansowej jest to, że „każde państwo znajduje się w dużej mierze w posiadaniu innych państw...” (s. 42) – pomijając fakt, że nie jest to prawdą, z pewnością nie może być także uznane za cechę globalizacji finansowej. Podobnie niejasne jest zdanie: „proces globalizacji dotyka także systemów podatkowych, których granice stopniowo się

zacierają, a przepływ kapitału i jego restrukturyzacja (???) stają się coraz bardziej wolne od ograniczeń” (s. 44) czy też „głównym celem narodowym (???) jest tworzenie wysokiego i rosnącego poziomu życia ludności” (s. 45). Trudno także zgodzić się z Autorką, że „w literaturze przedmiotu wskazuje się dwie główne kategorie międzynarodowych przepływów kapitałowych, tj. bezpośrednie inwestycje zagraniczne i zagraniczne inwestycje pośrednie” (s. 51). Nie wiem, z jakiej literatury Autorka korzystała, ale z pewnością nie mniej istotna jest jeszcze jedna kategoria, tzw. „inne inwestycje”, czyli w uproszczeniu – kredyty i pożyczki. Autorka wskazuje także, że „konkurencja podatkowa jest rezultatem stosowania przez państwa nieoptymalnego opodatkowania międzynarodowego, które zniekształca umiejscowienie kapitału” (s. 60). Proszę o wyjaśnienie pojęcia „stosowania przez państwa nieoptymalnego opodatkowania międzynarodowego”. I dalej (s. 60) – „celem konkurencji podatkowej jest nabycie większości wolnych światowych zasobów kapitałowych i dlatego konieczne jest obniżanie ciężarów nakładanych na przedsiębiorstwa do poziomu umożliwiającym im czerpanie maksymalnego zysku”. Idąc tą drogą rozumowania można by przyjąć, że optymalna stawka opodatkowania to 0% - wówczas zysk będzie maksymalny. Zjawisko konkurencji podatkowej jest wyjaśniane dopiero od s. 64, przy czym Autorka przedstawia kilka definicji dotyczących konkurencji podatkowej i międzynarodowej konkurencji podatkowej. W tym miejscu warto się zastanowić, czy konkurencja podatkowa może mieć charakter krajowy, jeśli rozróżniane są te dwa pojęcia. Proszę Autorkę o komentarz w tej sprawie, a także o wyjaśnienie pojęcia renty aglomeracyjnej w kontekście konkurencji podatkowej (s. 69). Autorka niewiele miejsca poświęca kwestii, która jest istotna w kontekście dyskutowanego tematu – rajom podatkowym i finansowym centrom offshore. Ponieważ ich działalność od lat budzi kontrowersje z punktu widzenia m.in. uszczuplania dochodów budżetowych państw, z pewnością warto im poświęcić zdecydowanie więcej uwagi niż np. budowie jednolitego rynku wewnętrznego i integracji walutowej w UE.

Generalnie, w rozdziale przedstawiono dużo informacji, szkoda, że nie zostały one lepiej uporządkowane (w trybie klasyfikacji czy w formie tabelarycznej), dzięki czemu z pewnością byłyby bardziej przejrzyste. Brakuje także własnych komentarzy, opinii, argumentów i dyskusji Autorki wobec przedstawianych treści – z czym się zgadza, z czym nie, co jest dobrym rozwiązaniem, co nie, itd.

Jak wcześniej wskazałam, część treści zawartych w rozdziale drugim w takim zakresie szczegółowości nie wydaje się niezbędna, w tym np. tworzenie strefy euro czy też koordynacja polityki gospodarczej wewnątrz UE. Autorka nie ustrzegła się przed popełnieniem częstego błędu: „deficyt publicznych państwa członkowskiego nie może przekroczyć -3% jego PKB” (s. 109, pisownia oryg.). Deficyt to saldo ze znakiem „minus”, zatem deficyt na poziomie -3% PKB oznacza nadwyżkę. Na s. 110 Drachma przystępuje do strefy euro, co także jest błędem. Nie jest dla mnie jasne pojęcie akcesoryjnego charakteru harmonizacji podatków bezpośrednich (s. 119), prosiłabym o komentarz w tej kwestii. Jak również wcześniej zauważyłam, szkoda, że Autorka nie dokonała prezentacji treści w bardziej przejrzysty sposób, na ss. 117-122 są prezentowane głównie regulacje prawne UE, które można przedstawić w sposób bardziej przyjazny czytelnikowi. Proszę także o wyjaśnienie, co Autorka miała na myśli w zdaniu: „dyrektywa dotycząca podatków może być zastosowana bezpośrednio w państwie członkowskim tylko przez podatników, i tylko w sytuacji braku jej pełnej implementacji do prawa krajowego” (s. 123) przy założeniu, że czytelnik zna i rozumie klasyfikację aktów prawnych UE. Proszę także o wyjaśnienie, jaką rolę pełni OECD w wytyczaniu rozwiązań stosowanych przez państwa w polityce podatkowej oraz wskazanie, jaka jest opinia Autorki na temat modelu niepełnej integracji przyjętej przez twórców strefy euro (wspólna polityka pieniężna versus krajowa polityka fiskalna).

Rozdział trzeci zawiera przede wszystkim prezentację danych, kolejnych regulacji prawnych i działań podejmowanych przez podmioty w obszarze międzynarodowej konkurencji podatkowej. Uwaga odnośnie do prezentacji danych – zostały przedstawione w sposób czytelny i wyczerpujący w tabelach, natomiast brakuje komentarza odnośnie do uwarunkowań zachodzących zmian. Co spadło, co wzrosło, co było największe i kiedy, itp. wynika wprost z tabel. Wartością dodaną jest wskazanie np. przyczyn tych zmian i ich skomentowanie. W tytule tabel 3.8. znalazł się skrót TTR (s. 151), być może został wcześniej rozwinięty, Recenzentka tego jednak nie zauważyła. Zaprezentowane w rozdziale dane są bardzo interesujące, komentarz do nich pozostaje jednak nadal w obszarze „spadków-wzrostów” np. ss. 158-159. Dość zaskakująca jest zawartość tabeli 3.14. (s. 178). Na stronie 182 jest tabela zawierająca dane dotyczące ustawowych stawek CIT w okresie 2004-2020, zaś na s. 178 jest tabela, która podsumowuje zmiany obejmujące okres 2000-2008, na dodatek wybiegające poza wskazany okres badawczy

(np. Wielka Brytania i zmiany w latach 1997 i 1999). W przypadku trzech krajów Chorwacji, Malty i Holandii występuje w niej „brak informacji: -”, natomiast w tabeli 3.16. (s. 182) te informacje są, ponieważ dane obejmują też okres 2004-2008. To, czego zabrakło moim zdaniem w tym rozdziale, to wyraźne rozgraniczenie dwóch obszarów: konkurencji podatkowej wewnątrz UE, której de facto dotyczy praca, oraz oddziaływania krajów trzecich na sytuację krajów UE, które to oddziaływanie na pewno występuje. Pojawia się jednak pytanie – czy polityka podatkowa krajów UE jest kształtowana przez politykę krajów trzecich, czy to kraje UE w większym stopniu oddziałują na politykę podatkową krajów trzecich. Ponieważ Autorka nawiązuje do krajów trzecich, chociażby poprzez odwoływanie się do działań podejmowanych przez OECD (pkt. 3.3.3., ss. 207-214), takie pytanie wydaje się zdecydowanie uzasadnione. Widoczne jest to np. w zdaniu: „powyższa decyzja spotkała się generalnie z pozytywną oceną, w tym ze strony OECD, jako ważny krok w trudnym procesie harmonizacji podatków w ramach Unii Europejskiej [...]” (s. 205). W moim odczuciu brakuje zestawienia stymulant i destymulant tej harmonizacji, informacje te pojawiają się w pracy, nie zostały jednak zebrane i uporządkowane.

Podobnie jak w przypadku rozdziału drugiego, także rozdział czwarty zawiera treści, które mogłyby zostać istotnie skrócone bez wpływu na odbiór całej pracy. Z punktu widzenia realizowanego celu przyczyny i mechanizm kryzysu światowego 2008+ nie mają istotnego znaczenia, podobnie jak szczegółowa charakterystyka sytuacji w Stanach Zjednoczonych w tym względzie, tym bardziej, że jest ona przeprowadzona skrótowo, bez pogłębionej analizy przyczyn wybuchu kryzysu w USA (ss. 217-232). Także do skrócenia lub wyeliminowania jest część o działaniach antykryzysowych podejmowanych w UE i w krajach trzecich, ponieważ z punktu widzenia celu pracy kluczowy jest wniosek, że kryzys znalazł odzwierciedlenie w sytuacji finansów publicznych krajów UE i fakt ten przełożył się na decyzje krajów odnośnie do prowadzonej polityki podatkowej. Z punktu widzenia czytelnika nie do zaakceptowania jest, wcześniej wspomniany, sposób prezentacji kluczowych danych w podrozdziale 4.2.1. Dane te powinny się znaleźć w tabelach i zostać opatrzone komentarzem Autorki. Notabene, z bliżej nieokreślonych powodów w pracy nie ma żadnych rysunków, wykresów czy schematów, które istotnie wpływają na przejrzystość odbioru prezentowanych treści, szczególnie w sytuacji występowania licznych danych i porównań

między krajami. Po raz kolejny Autorka pisze tu o deficytach i stosuje wartości ze znakiem „minus” (np. s. 240). Za ciekawy należy uznać podrozdział 4.2.2. traktujący o zadłużeniu publicznym na przykładzie wybranych krajów strefy euro, w którym zawarte zostały ciekawe spostrzeżenia i komentarze. Szkoda, że w pracy jest tak mało tego typu rozważań, przeważają opisy zjawisk i aktów prawnych, które stanowią przecież tylko tło do własnych analiz Autorki.

Rozdział piąty można uznać za zwieńczenie analiz prowadzonych w pracy, Autorka dokonała w nim reasumpcji wcześniej prezentowanych treści, w tym także przedstawiła działania podejmowane i planowane przez UE w celu ograniczenia szkodliwego oddziaływania konkurencji podatkowej na finanse publiczne krajów członkowskich. Zawarła w nim wiele ciekawych uwag i wniosków, wśród nich np. dotyczących braku potwierdzenia obaw przeciwników konkurencji podatkowej odnośnie do spadku dochodów budżetowych państw na skutek rosnącej konkurencji podatkowej (s. 287) czy też wywieraniu na nowe kraje członkowskie UE presji, a nawet szantażu, aby podniosły stawki CIT do poziomu zbliżonego w krajach UE-15 (s. 292). Wskazała, co ważne, że na konkurencyjność kraju z punktu widzenia systemu podatkowego może mieć wpływ nie tylko poziom obciążeń podatkowych, ale także stopień skomplikowania systemu podatkowego oraz funkcjonowanie procedur administracyjnych związanych z kontrolą i egzekucją zobowiązań podatkowych (s. 295). Z punktu widzenia rozwiązań prawnych ciekawe jest zestawienie zwarte w tabeli 5.3., choć konstrukcja tabeli powoduje pewne problemy z interpretacją zwartych w niej danych (poza tym nie powinien w niej znajdować się skrót CCCTB, a pełna nazwa w języku polskim) (s. 296). Niejasne jest stwierdzenie, że „globalna konkurencja w CIT prowadzi do nadmiernie niskich stawek CIT i powoduje znaczne szkody dla globalnego dobrobytu” (s. 305). Po pierwsze – co Autorka rozumie pod pojęciem globalnego dobrobytu? A po drugie – dalej, w punkcie 5.3.3. Autorka wskazuje, że „redukcja obciążeń podatkowych jest generalnie odbierana pozytywnie, jeśli prowadzi do utrzymania wydatków publicznych i usług publicznych na racjonalnym poziomie, poprawy krajowej efektywności podatkowej i podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej jednego państwa w porównaniu z innymi” (s. 305). Jak widać, to samo zjawisko może być postrzegane zupełnie odmiennie, dlatego tak ważne, aby nie tylko przytaczać opinie innych badaczy, ale również przeprowadzić własną

analizę różnych argumentów. Zostały one zebrane w tabeli 5.5., jednak z krótkiego komentarza nie wynika, jakie jest stanowisko Autorki w tej kwestii.

W zakończeniu Autorka wskazuje, że „konkurencja podatkowa między państwami jest z pewnością ekonomicznym przykładem wyścigu na dno [...]” (s. 311), choć obserwacje realnych procesów zachodzących w krajach UE nie potwierdzają tego trendu (s. 312) oraz, że dane z okresu 2004-2020 wskazują, że pomimo spadających stawek CIT i konkurencji podatkowej, a także kryzysu 2008+, dochody z CIT są stabilne z malejącym trendem, ale bez negatywnych konsekwencji dla ogółu dochodów budżetowych, które wykazują tendencję rosnącą (s. 313). Można zatem wnioskować, że generalnie szkodliwych następstw konkurencji podatkowej dla budżetów państw UE nie zaobserwowano.

4. Ocena stopnia zaawansowania zawartej w rozprawie wiedzy teoretycznej

Zaprezentowana w rozprawie część teoretyczna koresponduje z pozostałą częścią rozprawy i jest adekwatna do wytyczonego celu badawczego.

5. Ocena formalnej strony rozprawy

Rozprawa została przygotowana starannie, jednak obecne są drobne uchybienia w tym obszarze, w tym m.in.: dość liczne błędy interpunkcyjne (nadmiar przecinków lub ich brak), nieuzasadnione stosowanie dużych liter (np. pojawiający się niekiedy zapis Unia Gospodarcza i Walutowa, np. s. 141), niepotrzebne spacje pomiędzy cyframi i znakiem % (jest np. 30 %, powinno być: 30%), niepotrzebne apostrofy (np. Jacques'a Delors'a, s. 97; Arturo Baris'a, s. 46), rozdzielenie tabeli i jej źródeł (np. Tabele 3.5. czy 3.9.), niekonsekwentne zapisy (*semestr europejski* lub Semestr Europejski), bezzasadne (z punktu widzenia czytelnika) stosowanie zapisu kursywą (np. *państwa*, s. 94; *Banku Światowego*, s. 49), nieliczne problemy z konstrukcją zdań (np. [...] klasyczne raje podatkowe muszą konkurować z międzynarodowymi ośrodkami finansowymi w zdobywaniu inwestorów zagranicznych, s. 86), zapis stron internetowych wyjątkowo małą czcionką praktycznie w całej pracy powodujący problemy z czytelnością, stwierdzenia typu „literatura wskazuje, raporty wskazują... itp.”, brak rozwinięć skrótów nazw obcojęzycznych (np. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD))

czy Światowe Forum Ekonomiczne (WEF), s. 9) – podobna sytuacja ma miejsce w spisie skrótów (s. 315). W moim odczuciu istotnym uchybieniem formalnym jest brak numeracji stron w spisie treści rozprawy.

6. Ocena znajomości metodologii badań

Autorka wykorzystała w pracy metody analizy jakościowej dokonując zestawienia wniosków płynących z innych opracowań, badań czy raportów, przeglądu licznych aktów prawnych oraz analizy porównawczej prezentując i komentując dane.

7. Ocena znajomości, doboru, analizy i interpretacji źródeł literaturowych i danych empirycznych

Rozprawa została przygotowana w oparciu o bogatą literaturę przedmiotu zarówno polsko-, jak i anglojęzyczną. Autorka wykorzystała w pracy liczne akty prawne UE, a także materiały źródłowe przygotowane przez instytucje i organizacje międzynarodowe.

Dobór literatury i danych wykorzystanych w pracy nie budzi zastrzeżeń.

8. Uwagi polemiczne, pozostałe komentarze i pytania

Większość uwag polemicznych, a także uwag i pytań skierowanych do Autorki, zawarłam w treści recenzji. Zatem w tym miejscu chciałabym sformułować tylko konkretne pytania, które do Niej kieruję:

1. Jakie jest zdanie Autorki na temat korzyści netto dla kraju obniżającego podatek CIT w przypadku, kiedy spadek stawki opodatkowania spowodował wzmożony napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich? W pracy brakuje analizy przypadku/przypadków, która pozwoliłaby wskazać, czy spadek stawki podatku mógł zostać zrekompenzowany przez wzrost wpływów ogółem z tego podatku z tytułu wzrostu podstawy opodatkowania.
2. Jak Autorka ocenia zależność pomiędzy zmianami w polityce podatkowej krajów Unii Europejskiej a zmianami zachodzącymi w tym obszarze w krajach trzecich? Która grupa oddziałuje na którą w większym stopniu?

3. Jaka mogłaby być, zdaniem Autorki, możliwa do zaakceptowania graniczna stawka podatku CIT w krajach Unii Europejskiej, która godziłaby wymogi polityki budżetowej krajów i ich konkurencyjności w zakresie podatku CIT?

9. Konkluzja kwalifikacyjna całej rozprawy

Rozprawę doktorską przygotowaną przez mgr Małgorzatę Szafoni oceniam pozytywnie. Autorka prawidłowo zidentyfikowała lukę badawczą, wytyczyła cel badawczy i sformułowała tezę, a także przeprowadziła analizę jakościową w obszarze teoretycznym i empirycznym. Uważam rozprawę doktorską mgr Małgorzaty Szafoni pt. „Konkurencja podatkowa w Unii Europejskiej w dziedzinie podatku dochodowego od osób prawnych w warunkach kryzysu finansów publicznych” za spełniającą wymagania stawiane rozprawom doktorskim w świetle obowiązujących przepisów i wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Łódź, dn. 24.07.2023

